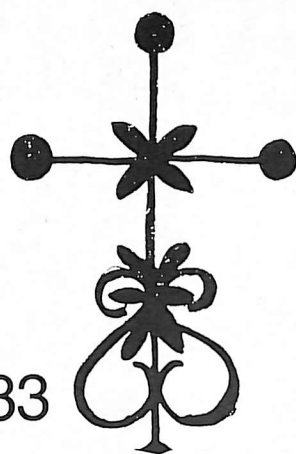

TARVAS

KOTISEUTULEHTI

N:o 1, 1983

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

Tarvasjoen savi

Seppälän ensimmäinen tiilitehdas suuren kesätulvan aikaan heinäkuussa 1954.

Seppälän Tiili Oy. Tarvasjoen tehtaat ilmasta katsottuna tänään.

Tarvasjoen savi näyttää tärkeää osaa Suomen rakentamisessa. Tänä päivänä vähintään joka kymmenes tiili on maassamme lähtöisin Tarvasjoelta ja jos otetaan huomioon samojen yrittäjien omistuksessa tai osaomistuksessa olevien Keramia Oy, Ylivieskan Tiili Oy ja Tiiliyhtymä Oy tuotanto, on joka kolmas tiili Suomessa tuotettu samojen yrittäjien toimesta. Se kehityskaari, joka 30 vuodessa on vaatimattomasta alusta Tarvasjoen rannan kyläpajasta, nähin suuriin teollisuusyrityksiin johtanut, hakee vertaistaan Suomen teollisuuden historiassa.

Tiili, tuo savesta tai savesta ja hie-kasta polttamalla tehty rakennuskivi osattiin valmistaa jo muinaisessa Egyptissä vuosituhansia sitten. Kuitenkin voidaan sanoa, että jos se tänä päivänä keksittäisiin, se olisi vuosisadan sensaatio. Rooman vallan aikana tiilen tie kulki Eurooppaan ja saavutti Suomen kristinuskon ja Ruotsin vallan mukana. Ensiksi tiiltä käytettiin Suomessa rakennusaineena juuri kirkkoissa, joista vanhin on Kirkkonummen vanha kirkko ja Turun Tuomiokirkko. Tiilen teko ja siitä rakentamisen taito tuotettiin Virosta ja Ruotsista. Erityisesti dominikaanimunkit olivat tämän taidon levittäjiä Pohjois-Euroopassa.

Seuraavassa vaiheessa tiiltä käytettiin linnojen, luostarien ja viimein asuinrakennusten rakennusaineena. Keskiajalla Suomeen rakennettiin ainakin 85 kirkkkoa, jotka osaksi ainakin oli rakennettu tiilestä. Tiilen valmistustaito kasvoi rakennuskohteiden läheisyydessä. Näin mm. Kakkerrassa tiedetään talonpoikien valmistaneen tiiliä jo vuosisatoja Turun kaupungin rakentamisen tarpeisiin. Varsinainen kansa käytti tiiltä lähinnä vain tulsi-jojen muuraukseen, koska tiili kesti kuumuutta luonnonkiveä paremmin. Myöhemmin rakennusten alle rakennetut kellarit yleistyivät ja ne tehtiin joko luonnonkivestä tai tiilestä muura-ten. Vanhoja taitavasti holvattuja kellariteita löytyy Tarvasjoeltakin mm. Seurakuntatalon ja Tuorilan Isontalon rakennusten alta.

Varmasti tiilen polttamisen taito on Tarvasjoellakin tunnettu vuosisatoja. Juvan kuninkaankartanon raunioista löydetty tiilenpalatkin kertovat tästä. Nykyisen Keramian tehtaan läheisyydessä toimi menestyksekkäs tiilitehdas kreivi Aksel Oxenstiernan omistuksessa jo 1600-luvulla. Tehdasmaisesti Tarvasjoella alettiin tiiliä valmistamaan vasta sodan jälkeen 1945 Tuomarilan tiilitehtaalla. Tehtaan rakennuksia on vieläkin nähtävissä Paimion-

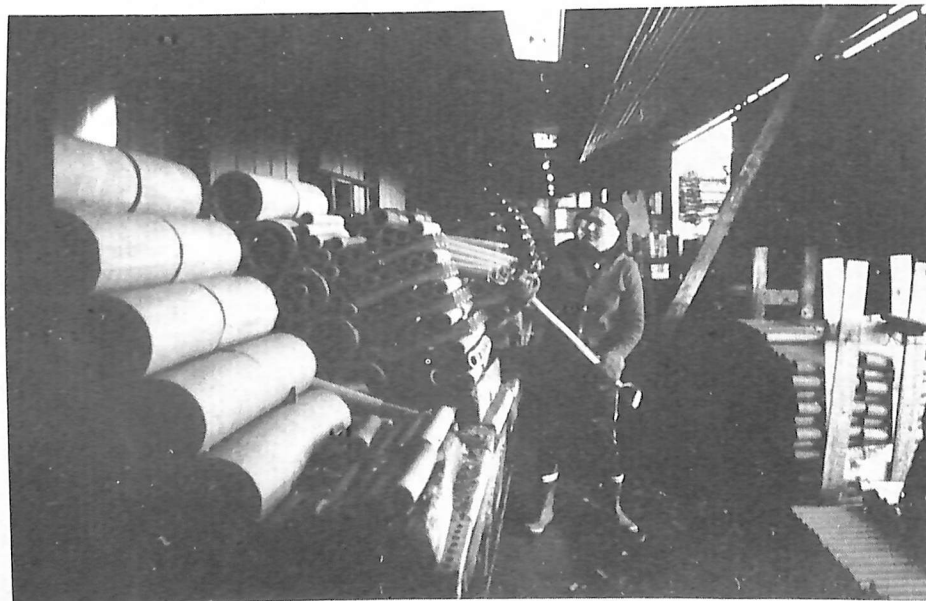
joen varrella.

Vuonna 1952 perusti viisi veljestä Tarvasjoelle avoimen yhtiön Seppälän Tiili- ja Putkitehdas, omistajat Leo, Leevi, Lauri, PaaVo ja Esko Seppälä. Nuorten yrittäjien ikä oli tuolloin vain 14–24 vuotta. Kylän seppänä toiminut isä oli kuollut ja pojat yrittivät jatkaa isän ammattia laajentaen sitä mm. polkupyöriä korjaten. Sodan jälkeisessä uudisraivauksen ja rakentamisen kaudessa oli tultu vaiheeseen, jolloin koneistus lisääntyi ja salaojitus voitti alaa. Näin myös putkien tarve suureni. Veljekset ryhtyivät rohkeaan yritykseen, tiiliputkitehtaan rakentamiseen. Yritystä varten heillä oli vain hehtaarin tontti ja sillä isävainajan paja Tarvasjoen rannalla. Tontille rakennettiin 1/2—1 milj. salaojaputkea vuosittain valmistava kaksikerroksinen tiiliputkitehdas, johon sijoitettiin oma tekoinen putkipuristin ja kaksi puilla lämmitettävää lieskauunin pohjakerroksen ja tehostettu kuivaamo toiseen.

Savi irroitettiin aluksi käsin ja tuotiin vaunuilla muokkaukseen. Työ helpottui huomattavasti kaivinkoneen oston jälkeen. Veljeksistä Leevi käsitteään taitavana keksi monta teknistä parannusta koneisiin. Lauri taas ehti oman käyttönsä lisäksi kaivamaan monia pitäjän veto-ojia, joita tähän

asti oli kaivettu käsin lapiolla. Yrityksen laajentuessa taas tarvittiin kipeästi ekonomiksi valmistuneen Leon tietoa ja hän ryhtyi yrityksen hallituksen puheenjohtajaksi ja yhtiön toimitusjohtajaksi. Nuoremmat veljet saivat vartuttuaan vastuulleen tärkeitä toiminnanaloja. Tiiliputkien saannin varmistuttua omasta takaa aloitettiin myös salaojitusten urakointi hankkimalla kaksi salaojan kaivinkonetta.

Yrityksen oli onni saada myös monia taitavia ja ahkeria työntekijöitä. Alkuaikojen puurtajista voisi mainita vaikkapa voittamattoman savenirroittajan ja taitavan polttajan Rinteen Vilhen, joka Järvisen Arvin ja Vuorion Oivan kanssa valvoi päivät ja yöt. Saaren Aino oli taitava latoja ja parhaat haaraputket teki Ojalan Helvi. Salaojaporukan työn hyvästä laadusta vastasi vuosikaudet Pönnin Urho ja Salminen Pauli ajoi konetta usein 15 tunnin päiviä. Salaojaporukan ollessa tilalla ei juuri sen piirissä nukkunut, sillä silloin työ vaati yli kymmenen hengen työväen, joka myös huolella muonitettiin.

Yhtiö menestyi ja sen toiminta laajeni niin, että 1960 ostettiin lisää 3 ha savialue. Sille valmistui jo 1961 ajanmukaisella valmistuskoneistolla sekä tunneliuunilla ja -kuivaamolla varustettu uusi tiiliputkitehdas, jonka tuotanto kohosi 1964 6 milj. kappaleeseen. Tällöin ostettiin seuraavana vuonna tehdasalueeseen rajoittuvat Jaakkolan ja Jokisivun tilat, jotka käsittivät yhteensä 12 ha. Tälle alueelle valmistui syksyksi 1967 kuivapuristumismenettelmään perustuva 7—8 milj. julkisivutiiltä ja tiililaattaa tuottava tiilitehdas. Sen tuotteille avautui nopeasti markkinoita Lounais-Suomessa ja erityisesti 1973—75 koko Etelä-Suomessa.

Vuoden 1970 alussa ostivat veljekset rakennusliike Arvonen Oy:n konkurssipesältä Keramia Oy:n tiilitehtaan Kemissä. Yrityksellä on nyt korkealuokkainen 9 milj. tiilen vuosituottoinen tiilitehdas, joka valmistaa keltaisia, vaaleita Saharatiiliä, kirjavia ja mustia julkisivutiiliä. Tehtaalla on lähes 40 työntekijää. Leo Seppälä on vuodesta 1972 ollut mukana omistamassa Tiili-

yhtymä Oy:tä, Tohmajärvellä sijaitsevaa tiilitehdasta, jonka vuosituotanto on 10 milj. tiiltä ja työntekijöitä on myös n. 40.

Huhtikuussa 1977 Keramia Oy ja Seppälän Tiili Oy ostivat Ylivieskan Raudaskylässä toimivan Ylivieskan Tiili Oy:n. Leo Seppälä on toiminut myös sen toimitusjohtajana. Tämä n. 13 milj. tiilen tehdas toimittaa tuotteensa julkisivu-, hormi- ja reikätiilet lähinnä Keski- ja Pohjois-Suomeen. Siellä on työntekijöitä n. 60 henkeä.

Seppälän Tiilen tehtaita on myös Tarvasjoella kehitetty edelleen teknisesti. Öljyn hinnan noustua 1970-luvulla pantiin pääpaino energiansäästötoimenpiteisiin. Vuonna 1977 valmistui yhtiölle uusi voimalaitos ja tiilitehtaan saviraaka-aineen ajanmukainen muokauslaitos varastosiiloineen. Tiilitehtaiden yhteinen tuotantokyky kohosi 15 milj. tuoteyksikköön. Tällä hetkellä tehdas työllistää n. 80 henkeä.

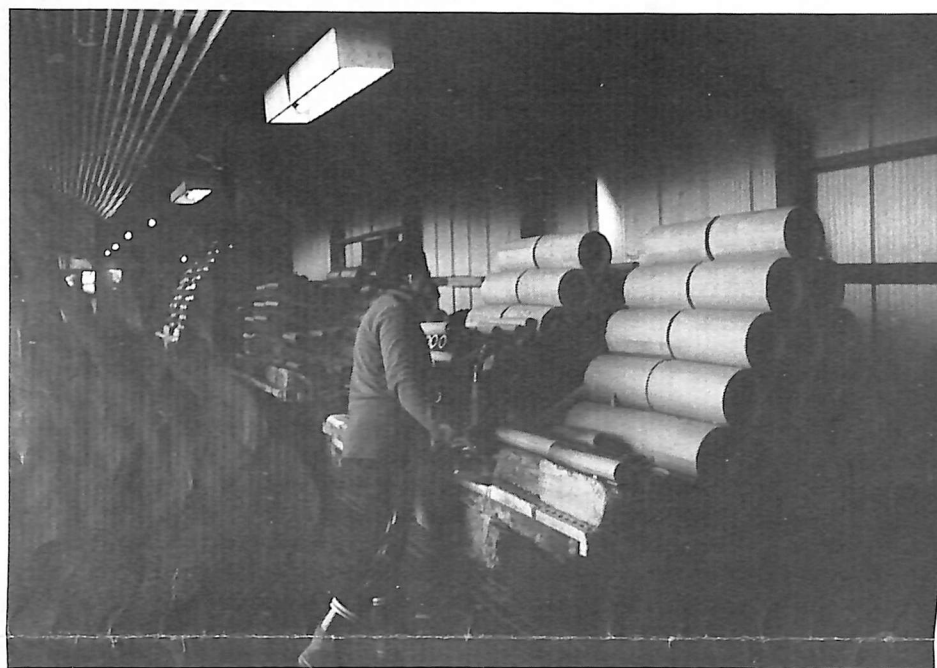
Tehdas vaatii monitaitoisen huoltohenkilökunnan, jossa mm. Arvi Vuorinen vuosikymmenet on sähkömiehenä

päivystänyt ympäri vuorokausia. Myös kuljetuspalvelussa ajetaan raskailla kuormilla pitkiä reittejä ympäri Etelä-Suomea ja joskus kauvemmaksikin. Tiilikeskus Oy on nykyisin tehokas markkinointikanava, jonka hallituksessa Leo Seppälä on viime vuosina myös toiminut. Maassamme toimineista useasta sadasta tiilialan yrityksestä on voimakkaan keskityksen jälkeen enää toiminnassa alle 20, joiden koko on aina vain kasvanut. Näiden joukossa Seppälän Tiili ja Tarvasjoen savi näyttelevät ratkaisevaa osaa.

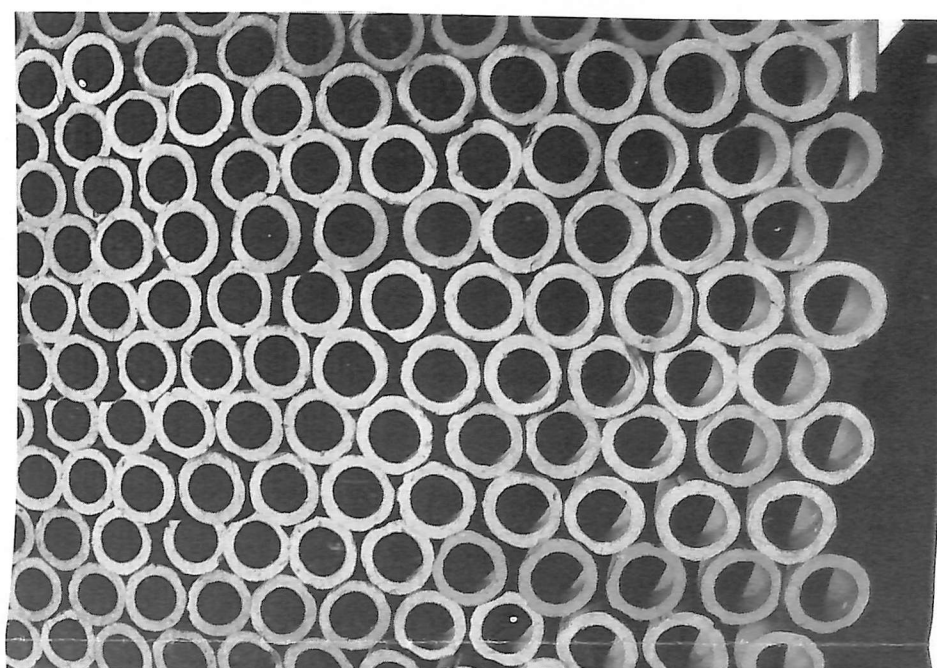
Eräs henkilö joka varmasti on näytellyt tärkeää osaa Seppälän Tiilen kehityksessä on vielä mainitsematta. Hän on veljesten edesmennyt äiti Lyydia Seppälä. Hän kasvatti poikansa työhön ja liikemiehiksi. Alkuaikoina hän huolsi koko tehtaan, majoitti ah-taistiin tiloihinsa asunnottomia työmiehiä ja pesi heidän pyykkejään. Kulkien huutokaupoissa hankki yritykselle alkuaikoina paljon tarpeellista tavaraa. Vaatimattomana ja jokaisen huolille osaaottavana hän voitti kaikkien luot-

tamuksen. Jo miehensä eläessä hän oli ollut perheen kantava voima, johon varmaan oli lujautta antamassa jo lapsuuden kodista peritty uskonkäsitys. Tehtaan laajetessa hänen asuntonsa säilyi pienenä ja vaatimattomana kuitenkin koko yrityksen keskipisteenä hänen elämänsä ajan. Hänessä yhdistyivät vakaan ja arvokkaan kansannaisen ja harkintakykyisen, taloudellisen ja viisaan liikenaisen ominaisuudet.

Näinä päivinä valmistuu ja saa ensimmäiset asukkaansa kunnan ja Seppälän Tiilen yhteisesti rakentama vuokratervitalo. Sen toivotaan osaltaan auttavan ensi asuntona paikkakunnalle saapuvaa työelämään sijoittuvaa väkeä ja erityisesti juuri Seppälän Tiilen työntekijöitä. Toivomme, että Seppälän Tiili kehittyä edelleen kuten kuluneiden 30 vuoden aikana ja voi palvella Suomen rakentajia erinomaisilla tuotteillaan. Näin Tarvasjoen savi tulee yhä tunnetummaksi ja näkyy minne armaassa isänmaassa kuljemmekin.

Tiilivaunut ovat kulkeneet uunin läpi ja tuote on valmis.

Tarvasjoen savi matkalla maailmalle.

Suomen vanha sotaväki

Suomen jouduttua Venäjän keisarikunnan alle Suomen sodan jälkeen sen oma armeija hajotettiin. Venäläiset ottivat omille joukoilleen Suomen armeijan entiset majoitus- ja leiritilat, sekä miehittivät linnoitukset. Ilman omaa sotaväkeä ei Suomi kuitenkaan jäänyt, vaan keisari Aleksanteri I asetti suomalaisen toivomuksesta kolme värvätyä 1200 miehen jääkäriyhtymää suomalaisista miehistä. Oma upseerikoulutus koulutti korkeatasoisia upseereita v:sta 1899 alkaen Haminassa.

Tämä sotaväki joutui venäläisten riveissä taistelemaan oman maamme ulkopuolella Turkin ja Krimin sodassa, sekä Puolan kapinan kukistamisessa 1831. Aleksanteri II toivomuksesta säädettiin 1878 asevelvollisuuslaki, joka astui voimaan 1881. Sen mukaan arvannostolla valittiin vakinaisen sotaväki kolmivuotiseen palvelukseen sekä lisäksi reservisotilaat, joista muodostettiin 32 komppaniaa.

Reservisotaväelle annettiin koulutusta kolmena vuonna muutamien viikkojen jaksoissa. Koulutus tapahtui eri paikkakunnilla sijainneilla reserviläisten kasarmeilla ja harjoituskentillä. Turun seudun reserviläiset äkseerasivat, kuten harjoituksia sanottiin, Hailikon Märynnummella. Nämä reserviharjoitukset olivat monille nuorukaisille ensimmäinen kodista irtaantuminen. Tällöin avautui erilainen ote elämään, saaden aikaan sisäisen vapautumisen ja henkisen kasvun kauden. Näin voi päätellä varsinkin, kun kuunteli heidän hyvillä mielin kertovan ajasta, jolloin trampattiin Märynnummea.

Arvannosto oli tärkeä ja jännittävä tilaisuus. Se määräsi kohtalon kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Kaartiin joutuminen tiesi myös matkoja suuren Venäjän muihin osiin. Suomen kaarti nimittäin osa osallistui vuosittain muutaman kuukauden ajan sikäläisten sotilaiden kanssa yhteisiin sotaharjoituksiin: »manöövereihin». Näistä asioista on kirjoittajalle kertonut eneni. Hän sanoi kaartilaiden olleen hyvässä maineessa sekä siviiliväestön, että sotilasjohdon mielestä. Tätä todistaa jo sekin, että kaartin tarkampujakomppania toimi leskikeisarinnaa henkivartiokaartina.

Suurimmat manööverit pidettiin Krasnoje Selon suurella harjoituskentällä n. 30 km. lounaaseen Pietarista. Kun kaarti uuvuttavan matkan jälkeen lähestyi suunnattoman laajaa harjoituskenttää, oli vastaanotto riemullinen. Suuria kansanjoukkoja oli katujen varilla. Naiset vesiämpäreineen tarjosivat juotavaa väsyneille ja janoisille »Finski klapiskoille». Hurraa huudettiin ohimarsseille.

Harjoitusten eri sotilastehtävissä kaartilaiset omaksuivat sellaisen kunnianhimoisen asenteen, että heidän oli oltava joka suhteessa venäläisiä parempia. Niinpä suurin osa ampumakipailujen arvokkaimmista palkinnoista, kuten keisarin lahjoittamista upeista taskukelloista joissa oli hänen korkokuvansa, tuli suomalaisille. Näitä kelloja on vieläkin keräilijöiden kokoelmissa.

On kerrottu, että puolalaisissa herrätti suurta mielihäpeää ja masennusta se, että Suomen kaarti yhdessä venä-

läisten kanssa oli kukistamassa Puolan kapinaa 1831. Heistä oli katkeraa että suomalaiset, jotka olivat samanlaisessa alistetussa asemassa Venäjän suhteen, piti joutua taistelemaan heidän vapautuspyrkimyksiään vastaan. Nuo taistelut lisäsivät kuitenkin keisarin luottamusta suomalaisiin joukkoihin ja nostivat kaartin henkivartiokaartien joukkoon.

Paljon mainetta sai Suomen kaarti Venäjän—Turkin sodassa 1877—78. Venäjä ja Turkki olivat useasti sotineet keskenään ja tämäkin yhteenotto oli jo kolmas Suomen ollessa Venäjän vallan alla. Kaikissa sodissa Turkin vaikutusvalta Euroopassa oli heikentynyt. Tämänkin sodan tuloksena oli mm. Bulgarian vapautuminen Turkin herruudesta. Tuo jo yli tuhat vuotta tunnettu kansakunta kiittää vieläkin vapautumisestaan suomalaisia.

Tämä Balkanin sota oli joka suhteessa luonnon olosuhteiden vuoksi vaikea ja raskas. Lauletaanhan laulusakin, että paljon on kärsitty vilua ja nälkää Balkanin vuorilla taisteltaessa. Sodan ratkaisevin taistelu käytiin Gornyi Dubnjakin kylässä Bulgaariassa lokakuun 24 p:nä 1877. Se oli turkkilaisten vahvasti linnoittama ja miehittämä tärkeiden teiden risteys. Suomalaisen panos oli ratkaiseva voiton saavuttamisessa. Sen n. 850 miehestä kaatui tuossa taistelussa 24 ja 95 haavottui. Myöhemmin bulgaarialaiset pysyttivät taistelupaikalle vapaudenpatsaan, jonka paljastustilaisuudessa erityisesti korostettiin suomalaisten osuutta maan vapautuessa turkkilaista. Kiitollisuuden osoitukseksi lahjoitet-

tiin patsas pienoiskoossa kaartille ja se on sijoitettu kasarmialueelle Helsinkiin.

Olisi luullut, että sotaanlähtö näihin kaukaisiin maihin kurjiin olosuhteisiin olisi tuntunut kovin ankealta ja vastenmieliseltä. Näin ei kai kuitenkaan yleensä ollut. Ei ainakaan sille tuntemalleni Karinaisten miehelle, joka oli pestautunut kaartiin perään lähetettyyn täydennysjoukkoon. Häntä ja muitakin matkaan lähteneitä oli innostanut sanomalehdissä olleet kuvaukset kaartilaiden suorittamista urotoista.

Tämä rintamalle matkalla ollut täydennysjoukko oli käännytetty matkalla takaisin, koska sillä välin oli tehty rauha. He pitivät itseään nopean rauhankäynnin aikana, koska heidän mielestään Turkki halusi nopeasti rauhankuultuaan, että rintamalle oli tulossa lisää niitä Suomen poikia, joita ei pidä mikään.

Suomen kaartin joulupäivänä 1877 aloittama marssi Balkanin vuorten yli oli kylmä ja raskas. Tammikuun lopulla tehty välirauha lopetti sotatoimet ja keuhkalla alkoi kotimatka Mustanmeren yli ohitse Konstantinopolin, Turkin pääkaupungin, Odenseen, josta junalla alkoi kotimatka. Kaartilaiden mukana tuli Suomeen pieni, vanhemmistaan eksynyt turkkilaispoika, joka sai nimekseen Apostol. Hänestä kehittyi täällä maailman kuulu kapellimestari. Vuosikymmenet hän johti Suomen valkoisen kaartin soitto-kuntaa, voittaen laakereita orkesterilleen ja itselleen.

Erkki Isotalo

Tyllilän Prusilan mörö

Historiallisessa menneisyydessä taivaltava matkaa on janonsa yllättäessä paljon onnellisemmassa asemassa kuin kraanavetensä laatua Turussa kauhistelevalta tapulikaupungin porvari. Useinpa nimittäin sattuu, että historian virtauksia seuraamaan ryhtyvä rahvaankin mies kohtaa niin sanotun historiallisen lähteen. Tällaisia suoraan oman maamme erämaista esiin pulpuavia keitaita sanotaan autenttisiksi lähteiksi. Tämä on sellainen lähde-tarina.

Etsiessäni Tarvasjoen Tyllilän Prusilassa 19. 12. 1724 syntyneen esiäitini Maria Laurintytär Prusilan tarinaa, jouduin taivaltamaan ajassa yli 200 vuotta taaksepäin.

Siihen maailman aikaan pulppusi Rahkion laajan niityn reunamilla Siur-telan ja Kyrön kyläkuntien tilusten rajoilla kirkasvetinen luontolähde. Tuleva sukupolvi siitä ei enää mitään tiedä, sillä ajan merkkejä taivaalta tähyilyt aikakausi aavisti jo hyvän sään aikana MaTaKaKa ja muiden suurien vesirohmujen vaanivan taivaanrannan takana, otti ja piilotti lähteensä maantien alle jonnekin kakon saavuttamattomiin.

Mutta ennenmuinoin se oli merkitty isojakokarttoihin jakokunnan raja-
paikaksi N:o 9 ja tilusrajaksi N:o 332. (Kuva 1.) Kartanpiirtäjä on kirjoittanut nimen ruotsalaisittain Imbarinlähde, mutta rahvas sanoi sitä Impparinlähdeksi.

Jos katsomme samaa seutua vuoden 1959 peruskartasta Kyrön karttalehdeltä (Kuva 2.), havaitsemme Impparinlähteen Rahkionmäen syrjässä edelleen rajapaikkana. Siitä noin 400 metriä luoteeseen on kartassa mäen toisella puolella Mäkelän talo, josta olisi matkaa enää vajaa kilometri linnunlentoa Karinaisten Rahkion koululle.

Mäkelän talosta metsän reunasta avartuvat laajat näköalat entiselle Rahkion niitylle, joka nykyisin on ojitettu ja viljelyksessä. Paikan nimenä ei vielä 1700-luvulla ollut Mäkelä, vaan siinä sijaitsi Möron niitty ja jonkin näköisen möron pesäpaikka.

Muinaisesta nimestä on olemassa useampia muunnoksia, kuten Möörä, Mäyrä, Möyrä tai Möyrö Möron lisäksi. Niistäkään ei enää tiedetä, eikä viimein aikana varsinkaan oikein tohditakaan sanoa. Mörköt vain kaikkoavat menneisyyteen, kun oman aikamme peltilehmät porhaltavat kumitossuin pitkin rajalinjaa ylitse entisen kirkkaan lähteensilmän, jonka katseella saattoi olla syvyyttä pari jalkamittaa ja leveyttä runsas syyli — niinkuin hellällä vaimoimisella.

Jotta kaiken kauniin katoavuutta kauhistelemaan pysähtyvän matkajan, joka sattumalta joskus vielä saattaa kätkön keksiä, ei tarvitsisi avata peräti omaa kyynellähdeään, on tien alle kätkeyty lähde ympäröity renkailla ja peitetty kannella. Piilopaikasta on siten johdettu putki pariin tienvarsikävöön, jotka on taitavasti naamioitu likakaivoiksi. Ne näkyvät viime tammi-kuussa otetussa kuvassa erään kuu-raisen korpitien vasemmalla puolella (Kuva 3.). Putken salaaminen ei kuitenkaan ole ollut aivan vedenpitävä, sillä lähteen silmästä pääsevät kyyneleetkin lierahtamaan soran läpi suoraan maantien ojaan niin, ettei tarvitse avata edes tienvarsikaivojen kantta kun jo voi suun täydeltä impata sisäänsa tapulikaupunkimme aatelistonkin hartaasti halajamaa raittiusnestettä joutumatta ojasta allikkoon.

Mutta palatakseni itse aiheena olevaan Prusilan Möröön, niin siitä löytyy autenttista lähdetarinaa aikalaistensa kertomana vuoden 1794 Marttilan maanjako-oikeuden pöytäkirjasta seuraavasti:

»Kyrön ja Kiukaisten kylänmiehet selvittivät, että siihen aikaan, jolloin Kyrön yhteisöön rajoittuva Rahkion ulkoveromaa oli ollut Kruunun omistama ja suurimmaksi osaksi Marttilan asukkaiden nauttima sarkajaossa, on Möron niittyraiviota nauttinut Tyllilän Brusilan talon asukkaat niinkuin se olisi ollut Rahkion ulkoveromaahan kuuluvaa aluetta. Mutta sen jälkeen, kun herra lääninkamreeri, jalomielinen ja kunnioitettu Daniel Gadolin 1750-luvun lopulla oli ostanut Rahkion ulkoveromaan verolle ja jonka vuoksi herra maanmittari Isac Lithow oli käynyt ja kartoittanut ulkoveromaan alueen rajat rajoittuvia rajanaapureiden maita vastaan, on Tyllilän Brusilan talon asukkaiden nautinnassa ollut Möron niittyraivio tullut Kyrön yhteisön puolelle ulkoveromaan hyväksytystä rajalinjasta. Tämä oli antanut Kyrön ja Kiukaisten asukkaille syyn sulkea Tyllilän Brusilan asukkaat enemmästä hallintaoikeudesta siihen. Sen vuoksi he olivat ottaneet sen itse hallittavakseen ja se oli Brusilan nostamasta syytteenä huolimatta sittemmin myöskin näille jäänyt.»

Möröstä kiisteltiin vielä 1794, jolloin isojakoa tehdessä selvisi edelleen, että kaikki muut kylänmiehet olivat tehneet päätöksen Brusilan häätämisestä, paitsi silloisen Eskon talon asukkaat, jotka olivat pelänneet Tyllilän Brusilan asukkaiden voivan laillisesti syyttää Kyrön ja Kiukaisten kylänmiehiä väkivallasta eli oman käden oikeudesta ja siitä seuraavia velvoitteita. Siksi he olivat jättäytyneet syrjään. Sen vuoksi yritettiin nyt ajaa Möro Eskon talosta pois.

Kuva 1: Karinaisten Rahkiossa sijaitseva Rahkionmäki ja Impparinlähde maanmittari Joh. Tillbergin isojakokartassa vuodelta 1797.

Kun kuitenkin jakoyhteisön muiden kruununkiinteistöjen valtuutettuna ollut kruununnimismies oli esittänyt, että myös Eskon kruununtalo olisi saanut osuutensa, suostuivat muutkin lopulta siihen ja jättivät enemmän riitelystä sikseen. Näin Möron raiviohloko, joka oli luokitettu kahteen ja puoleen jyvään ja oli pinta-alaltaan jotain kahdeksisen tynnyrinäalaa, laskettiin kaikkien osallisten hyväksi ja jaossa se joutui kokonaan silloisen Mikolan neljännesratsutilan omistukseen. Talon nimi on myöhemmin Faari ja Möros-täkin on tullut itsenäinen Mäkelän tila karttaan.

Alussa mainittu esiäitini Maria Laurintytär Prusila vihittiin jo ennen niittyriitoja 29. 3. 1747 Karinaisten Tilkaisten ratsutilallisen Antti Jaakonpoika Tilkasen kanssa. Hänen kotipaikkansa ei ole tiedossa, sillä hän osti 1730 talon vierailta. Hän oli syntynyt 29. 11. 1694 ja kuoli 26. 8. 1780. Maria oli kuollut jo 12. 2. 1756, siis samalla vuosikymmenellä, jolloin lääninkamreeri Gadolin oli ostanut Ruotsin Kruunulta Rahkion niityltä tämän alueen, jota sitten on kutsuttu Rahkion ulkoveromaaksi (Utbyaskatt, oikeamin verollinen takamaapalsta).

Mikä sitten Rahkion laidalle pesänsä tehnyt Möro itse asiassa oli? Oliko se Möyrö tai Möörä? Luultavasti se oli sellainen historiantakainen alkukantainen metsässä piileskelijä, joka kaivoi kolonsa pahojen päivien varalta Rahkionmäen syrjään ja kävi imppaamassa Impparinlähdeä. Nykyaikana sellaista kutsuttaisiin metsäsiaksi, jota rahvas sanoi mööräksi ja jonka herrat väänsivät kirjoituksissaan kuinka satui.

Myöhemmin osuit paikalle möröntapajat ja muut kakot ja sanoi: »Hauska tappa vanha möro ja aja häne lähtens yli körö». He kolkkasit imppaavan sikamme, rupesit itse talosille ja heidän peltinautansa ja muut rautansa sotkit lähteenkin tien alusiksi.

Sitten tuli kamalat tuiskut ja pularuodet. Niityn aukeilta puhalsi kylmät viimat ja paikalle oli pakko tehdä oikea tölli. Metsäsiän muistoksi sitä alettiin kutsua Mäyrän tölliksi. Siitä ja sen asukkaista kertoo Marttilan nimismies Edw. Sjoman vielä nykyisellä vuosisadalla entistäkin kammottavaisemman tarinan:

»Se vuosi oli kärsimysten ja koettelemusten katkera aika. Hätä ja puute kasvoi päivä päivältä isommaksi. Kerjäläisiä, horjuvia olentoja liikkui laumottain ruuan haussa, eikä tietoa ollut, mistä kukin oli kotoisin, joka täällä löysi hautansa, vaan tuntumattomana heidän vihelijäiset jäännöksensä hautaan siunattiin. Syyskuun 4. päivää vastaan yöllä kävi hirmuvieraana halla vainoillamme tuhoa — murhaa — tekemässä. Kauhistuttavan viikatteensa iski se hidastuneen kasvullisuuden juureen ja surmasi laihan laihoon. Aamulla osottivat lakastuneet perunan ja pavun varret murhaajan kauheata työtä.

Räikeänä esimerkkinä vallitsevasta hädästä on se sydäntä särkevä tapaus, joka Rahkion Mäyrän töllin asukkaita kohtasi. Ruoka tässä perheessä, jossa oli neljä tervettä ihmistä, oli kokonaan loppunut. Mies parhaassa työvoimassa ei kehdannut tätä ilmaista, vaan meni salon korvesta vehkaa hakemaan, josta muka piti elinainetta saataman. Miehen kotiin tultua valmistettiin hänen tuomistaan isoista juurista ruokaa, jota — nälistyneitä kun oltiin — kelpotavalla nautittiin. Mutta mikä hirveä seuraus! Ruoka ei ollutkaan vehka-puuroa, vaan myrkyllistä iso-yrttiä, joka kovilla kouristuksilla ja hirveällä vaivalla tappoi kaikki perheen jäsenet.

Tukalassa asemassa elettiin, niinkuin jo sanoimme, talvi 1868. Kesäkuussa pyydettiin valtiolta apua, mut-

Kuva 3:

Vanhalle rajalinjalle rakennettu tie ylittää Impparinlähteen loivassa kaarteessa ja veden kulku on järjestetty vasemmalla näkyvien kaivojen kautta pois. Synkästä metsästä saattaa mörö vieläkin astua esiin yksinäisen tielläkulkijan kauhuksi, muita matoja mainitsematta-kaan.

ta koska toisissa maanosissa oli isompi hätä, ei tänne ulettunut muuta kuin 5 naulaa nauriin siementä jaettavaksi niille, joiden pellot jäivät siemenen puutteesta kylvämättä.»

Marttilan pappilasta on 10. 7. 1869 M. Laurillius todistanut, että toukokuun 22. pñä kuoli Kyrön Mikolan Möyrön torppari Johan Mikonpoika, hänen vaimonsa Maria Mikontytär, heidän poikansa Johan Gustaa ja heidän tyttärensä Maria Stina. Viimemainitusta on Rahkion paikallistuntija, mv. Kalle Harala kirjoittanut tälläiseen Viikkolehteen N:o 21/1977 erittäin herkan kuvauksen.

Nälkävuoden tammikuun 14. pñä oli kuollut Tilkasten trenkin Karl Gustanpojan lapsi Albert Edvard.

Jaa-a, pojat! Viisi naulaa nauriin siemeniä — viillosta oli kyllä maamon pinnassa emäkirkon ja kappelien kirkkomaille — raskaammankin kylvön edestä. »Ei juur päivää ollu, ettei Tarvasjoellaki jottain olis kirkon tykön kuljetettu», kuten on merkitty muistiin Juho Ylhäisin Horrisissa kertoneen omista nuoruusmuistoistaan. »Nälkä lähti Närpist, kysy tiätä Tilkasiin; meni pahhaan Pahikaisiin, istui Iittan piittan päähän ja oli siin koko ilmo-sen ikäs.» Eikä se entistä Tyllilän Prusilan Möroäkään kaihtanut.

Tilkanen on pysynyt Marian ja Antin suvulla vuodesta 1730. Tammi-kuun 15. pñä kuluvana vuonna perustettiin Loimaan Karhulan Tohnalla Kotirantojen luona Tilkasten sukuseura. Kun Tarvasjoellakin nykyisin elää runsaasti Maria Prusilan ja Antti Tilkasen jälkeläisiä, tulkoön tämä tiedoksi niille, jotka haluavat esivanhem-painsa muistoa vaalia, että kääntyvät sukunsa alkukodista Juha Tilkasen puoleen selvittääkseen itsellensä mahdollisuutensa omassa sukuseurassaan osoittaa aktiivisuuttaan.

Esiäitimme Marian muistoa kunniottaen

Kyrössä 21. 2. 1983

Kuvien valmistus: Pekka Eskola, entisen Eskon tytärtalosta.

Tekstitys: — E. H-o, Mäyrässä käynyt ja mööränkin nähnyt.

Kuva 2: Impparinlähde vuoden 1959 peruskartalla N:o 202206. Entinen Möron niitty 1:17 ja nykyinen Mäkelän tila rajoittuvat pohjoisessa entiseen Rahkion ulkoveromaahan.

Kirkkoneuvoston ja kirkkovaltuuston jäsen ILKKA LINDSTRÖM: Ajatuksia kirkon luottamusmiehen näkökulmasta

Kirkko ja kyläkeskus

Me tarvasjokilaiset voimme olla tyytyväisiä siitä, että arvokas puukirkkomme seisoo keskellä kylää. Kirkon välittömässä läheisyydessä sijaitseva seurakuntatalo tarjoaa viihtyisät tilansa seurakunnalliseen työhön ja muuhunkin toimintaan. On todella arvokas asia, että pienellä seurakunnalla on perinteisen kiinteässä kyläkeskuksessa mahdollisuus toimia varsin tyydyttävissä tiloissa.

Meillä on myös oikeus odottaa, että seurakuntamme toimintaa johdetaan selkeästi ja määrätietoisesti. Koska seurakunta on avoin ja julkinen yhteisö, lankeaa toiminnallinen vastuu jokaiselle seurakunnan jäsenelle, erityisesti kuitenkin sen työntekijöille ja luottamushenkilöille. Julkisessa yhteisössä toiminnallisessa vastuussa olevien on siedettävä myös kritiikkiä, mutta arvostelemaan halukkaiden tulee pyrkiä vakavasti toimimaan itse paremmin kuin toiset.

Luottamushenkilön leiviskä

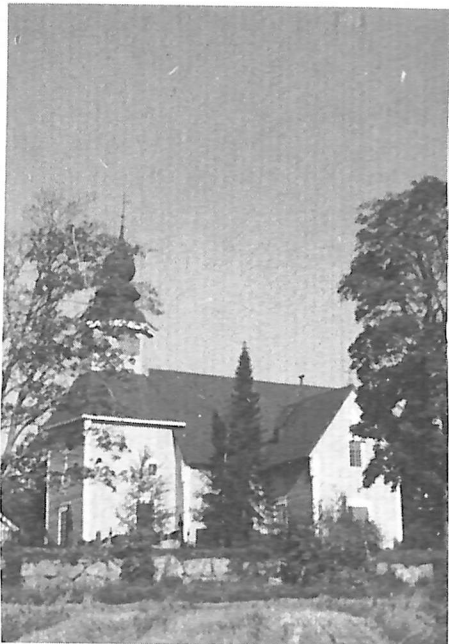
Luottamushenkilöt on kutsuttu kirkon ja oman seurakuntansa leiviskän hoitoon. Siinä leiviskässä on hengellinen ja maallinen, hallinnollinen puolensa. Molempien olemus on ymmärrettävä, jotta voisi hoitaa leiviskänsä hyvin. Ennen muuta on tajuttava yhteistyön voima ja merkitys. Työinto ja -motivaatio kumpuavat yhteyden lähteestä.

Haluan korostaa seurakunnan työssä ilon ja vapauden merkitystä. Kristitty on vapaa ja vastuullinen ihminen. Hänellä pitää olla valinnan vapaus tehdessään elämänsä ratkaisuja hyvän ja pahan välillä. Muiden, ei edes uskonveljien ja -sisarten tulee painostaa itsenäistä ihmistä, persoonallisuutta tai tyrkyttää tälle valmiita elämisen malleja. Miksi pilaisimme lähimmäiseltämme erään ihmisen suurimmista iloista, löytämisen ilon?

On myös niin, että varsinkin eri sukupolvia edustava väki tarkastelee elämänmenoa eri näkökulmista. Toinen näkee sen turvallisenä, hiljaa virtaavana suvantona, toinen kaipaa reipasta koskenlaskettelua. Molempien unelmat ovat sallittuja; molempia tarvitaan tässä elämän syvässä kymessä.

Seurakunnan toiminnassa on opittava näkemään ja hyväksymään ilman koulumestarin karttakeppioitteita erilaisuuden riemut: sovinnollisesta yhteiselosta saamme uutta voimaa ja intoa. Kukaties rohkaistumme havaitsemaan mahdollisen ja mahdollittoman välisen rajankäynnin totutusta poiketen, usjakona. Nuoruus ei vaadi harmaahapselta valmista ratkaisujen kaavaa. Silti se voi odottaa pyrkimyksilleen kannustusta, tukea ja tunnustusta. Toinen toistamme tukien ja innostaen virran voimavarat moninkertaistuvat. Ja näin toiset »vesipisarat» hyppivät entistä eloisammin pintakuohuissa toisten uiskennellessä syvemmällä tyynen rauhalisesti, kuitenkin samaan suuntaan kohti yhteistä päämäärää.

Oma johtoajatukseni on: säilytä perinne, luo tarpeellista uutta. Tätä helpolta kuullottavaa ajatusta ei ole niinkään helppo omaksua. Vaihtelevissa elämäntilanteissa saatamme nimittäin innostua vaatimaan pelkästään lisää kuria tai sitten taas toisinaan haluamme kiihkeästi vain lisää vapautta, kuloistenkin mieltymystemme mukaan.

Aikamme yhteiskunnallisia haasteita

- rauhan vaaliminen
- sosiaalinen oikeudenmukaisuus
- luonnon kunnioittaminen
- työ- ja vapaa-aika
- demokratia ja politiikka

Ihmiskunnan suurten kysymysten edessä kirkon tulee toimia kuin maailman valo ja tarkastella vaikeita yhteiskunnallisia kysymyksiä kasvoista kasvoin. Kansankirkkomme ei pidä antautua neuvottomaksi tai pelkästään yhteiskunnan kuvastimeksi. Rauhan työn merkitystä levottomassa ajassamme on korostettava. Juuri kristityiltä täytyy voida edellyttää rohkeutta nähdä yli näkyväisten rajojen ja vallitsevien ristiriitojen. Oivalluksen ja näyn tulisi johdattaa meitä tekoihin ja toimintaan. Myös tuska ja ahdistus tulisi pukea ilmiasuun. Ihmisyys voi kasvaa täyteyteensä vain rauhan vallitessa.

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimus innostakoon meitä herkeämättömään työhön niin kotoisissa kuin kansainvälisissäkin yhteyksissä. Pienestäkin uhruksesta koituu suuri apu puutetta kärsiville. Meidän on oivallettava, että »kolmatta maailmaa» on autettava ihan konkreettisesti. Meidän on jatkuvasti opiskeltava luopumisen strategiaa. Nykyisellä teknistävällä ja teollisella käyttäytymisellään ihminen on tuhonnut luontoa. Senkin kanssa olisi ymmärrettävä elää tasatahtiin. Toisin sanoen ihmisen tulisi käsittää kuuluvansa luontoon. Oma elämisen laatumme parantuu, mikäli lajina opimme tajuamaan »kohtalonyhteytemme» ympäristöömme. Maaseudun eläjälle tämä tulevaisuuden haaste on kohdattavissa kuin tuttu naapuri ikään.

Lähi vuosina joudumme toden teolla pohtimaan työn ja vapaa-ajan keskinäisiä suhteita. Meidät on opetettu arvostamaan työnteke korkealle. Ihmisen arvo näyttäisi äkkiseltään rakentuvan suorituksen, työn ja ahkeruuden varaan. Jotain on tehtävä, kun työtä ei lähitulevaisuudessa näytä tarjoutuvan kaikille työhaluisille. Työ ei enää kävele käteen. Meidän on etsittävä uutta näkökulmaa ja käytettävä mielikuvitustamme, kun rakennamme ihmisen eettistä perustusta. Kun teknologiaa jatkuvasti kehitetään, ihminen on tosiasiassa vapauttamassa itseään pakko-tahtisesta työstä. Lisääntyvälle vapaa-ajalle on vain luotava mielekäästä sisältöä. Ihmisarvo rakentuu paljolti muulle kuin suoritukselle ja siitä maksettavalle vastikkeelle.

Perinteinen demokraattinen järjestelmämme ja sen toteuttamiseksi tarpeellinen poliittinen toiminta on meil-le arvokas asia. Niiden tuloksena erilaiset mielipiteet saadaan kanavoitua järjestyneeksi ja julkiseksi tavoitteiden asetannaksi. Nuo tavoitteet sisällytetään sitten lakien normistoon. Olisi tosin helppoa mutta samalla vastuutonta heittäytyä diktaattorin, ankaran uskonnon tai tiukan poliittisen järjestelmän huomaan. Se merkitsisi kuitenkin luopumista omasta vastuusta yksilönä — menoa tuhon tielle. Osallistuessaan yhteiskunnalliseen keskusteluun kirkon on luonnollisesti huolehdittava siitä, ettei se ryhdy harjoittamaan puoluepolitiikkaa.

Epävarmuuden ajassa

Arvelisin, että on oikein ja kohtuullista kulkea »omatunto vereslihalla». Me olemme täällä vaeltamassa, etsimässä ja löytämässä. Ja toisinaan myös kadottamassa jo kerran löytämämme. Pääsiäisen sanomasta saamme lohtua silloinkin, kun itse luulemme kadottaneemme jo ihmisarvomme. Ei se ollut meistä, ponnisteluistamme kiinni. Latinan harrastajana minulle tulee epätoivon hetkinä mieleeni sanat »Sola fide, sola gratia, propter Christum per fidem». Suomeksi: yksin uskosta, yksin armosta, Kristuksen tähden uskon kautta. Siinä ihmisen pelastus kaikessa yksinkertaisuudessaan.

NIMIKKOLÄHETTIMME RAIJA LEINO

matkusti 2. 4. työkentälleen Keniaan.

Nyt on meidän tehtävämme tukea hänen työtään rukouksin ja taloudellisesti.

Hän ilahtuu myös kortista tai kirjeestä.

Kirjoita! Raija Leino
c/o Kujanpää
Osoite: P.O. Box 56 357
NAIROBI KENYA

Kenia

**SLEY:n
lähetyskenttä
vuodesta 1970**

Poliklinikan
potilas-
jonossa

**KENIAN
EVANKELIS-
LUTERILAISEN
KIRKON TYÖALUEET**

SLEY tukee useita Kenian kirkon työkohteita seurakuntatyön ohella:

- KISUMU:** Lastentarha, kehitysvammaisten koulu
- MATONGO:** Kirkon työntekijäkoulutus, terveyskeskus, suomalaisten lasten koulu
- ITIERIO:** Radio- ja kasettityö, terveyskeskus
- MONIANKU:** Terveyskeskus, klinikka-auto-toiminta, koulutyö
- NAIROBI:** Slummityö

**SUOMEN
LUTERILAISEN
EVANKELIUMI-
YHDISTYS RY**

LASTENKODINKUJA 1
PUHELIN 9-634 4311
POSTISÄHKEKODI 6426-6
SLEY ON YKSI KIRKON VIRALLISISTA
LÄHETYSJÄRJESTYSTÄ

Mikä on tärkeää tällä hetkellä kirkon yhteiskunnallisessa työssä

On tärkeää, että kirkon sormi on ajan valtimolla. On tärkeää että arkkipiispa on mukana rauhanmarssilla tai julkisesti kuuluu prosenttiliikkeeseen. Nykyään esimerkki ja teot merkitsevät paljon enemmän kuin julkilausumat ja periaatepäätökset.

Tällaiset laajat kysymykset kuten rauhankysymys ja kansojen välinen epäoikeudenmukaisuus on tärkeitä kirkon yhteiskunnallisessa työssä. Niitä voi seurakunnassa käsitellä erityistapahtumissa tai normaalin toiminnan puitteissa.

Menisin tässä lähemmäs tavallisen pienen imisen arkea. Näin tehdessämme raja kirkon yhteiskunnallisen ja muiden toimintojen välillä käy tarpeettomaksi.

Kirkon yhteiskunnallisen työn perusta on Jumalan rakkaus. Me rakastamme, koska Jumala on ensin rakastanut meitä. Jumalan rakkaus vaatii meitä antamaan siitä, mitä itse olemme saaneet. Se vaatii meitä kantamaan toisten kuormia, koska Jumala kantaa omaamme. Kyse on hedelmistä, joita puu tuottaa ollessaan hyvässä hoidossa.

vässä hoidossa.

Seurakunta on kuin puutarha. Ovatko kaikki sen puut hyvässä hoidossa? Miten seurakunta pitää yhteyttä jokaiseen jäseneseensä? Jokainen seurakunnan jäsen tarvitsee oman kiinnostuksen seurakuntaan. Yksinäinen puu ei pala. Vakiintunut seurakuntatoiminta ei tavoita kuin seurakunnan vähemmistön. Kirkon yhteiskunnallinen työ laajasti ottaen merkitsee yhteyksien ottamista ja avun antamista sinne, missä sitä eniten tarvittaisiin.

Tärkeintä tällä hetkellä kirkon työssä olisi aktivoida mukana olevat seurakuntalaiset omatoimiseksi kasvuryhmiksi ja vapauttaa seurakunnan

työntekijät ulospäin suuntautuvaan työhön.

Jeesuksen vertauksessa paimen oli valmis jättämään 99 tallella ollutta lammasta löytääkseen yhden eksyneen. Nykyisin paimen joutuu käyttämään voimansa kymmenen säyseimmän lampaan vaalimiseen, vaikka 90 muuta olisi enemmän tai vähemmän eksyksissä.

Timo Teinonen

Yhteiskuntavastaan johtokunnan puheenjohtaja

MARTTI LUTHER 1483–1546

500 v.

Kuten tiedämme tulee tänä vuonna kuluneeksi 500 vuotta Martti Lutherin syntymästä. Hänen elämäntyönsä uskonpuhdistajana on syvästi vaikuttanut myös meidän kansamme elämään ja vaikuttaa edelleen.

Martti Luther ei halunnut perustaa mitään erillistä uutta kirkkokuntaa. Hän halusi vain puhdistaa silloisen länsimaisen kirkon katolisen kirkon erilaisista vääristyneistä ja raamattuun perustumattomista asioista. Hänen suuri löytönsä oli, että Jumala hyväksyy yhteytensä syntisen ihmisen Kristuksen lunastustyön tähden, ei ihmisen omien ansioiden perusteella. 1500-luvulla katolinen kirkko ei voinut päästä yhteisymmärrykseen Lutherin kanssa ja hänet erotettiin katolisesta kirkosta. Näin muodostui uusi kirkko-

kunta, jolle Luther itse toivoi vähiten luterilaisen kirkon nimeä. Lutherin mielestä kirkko oli yksi ja katolinen eli yleinen. Jos Roomasta erilleen joutunutta kirkkoa jotenkin pitää nimittää, sitä olisi voitu kutsua evankeliseksi kirkoksi.

Nyt katolinen kirkko ajattelee toisin kuin Lutherin aikana. Itseasiassa katolinen kirkko on tunnustanut Lutherin olleen oikeassa ja katolisen kirkon näkemykset lähentelivät evankelisen kirkon käsityksiä uskonelämästä. Tämäkin osoittaa Lutherin suuren elämäntyön merkityksen. Seuraavassa Suomen katolisen hiippakunnan piispan viesti Lutherin juhluvuoden johdosta. On ilahduttavaa ja meille luterilaisille kristityille Lutherin merkitystä korostavaa lukea tämä tervehdys.

Suomen katolisen kirkon viesti Lutherin juhluvuoden johdosta:

RUKOILEMME KIRKOILLEMME SOVINTOA JA YKSEYTTÄ

Suomen katolisen kirkon piispa Paul Verschuren ja yleisvikaari Jan Aarts ovat Lutherin juhluvuoden johdosta lähettäneet hiippakuntalaisille seuraavan tervehdyksen.

Tämän vuoden marraskuun 10 päivänä tulee kuluneeksi 500 vuotta Martin Lutherin syntymästä. Sen johdosta evankelis-luterilaisissa kirkkoissa kautta maailman vietetään Luther-vuotta, syntyihän evankelis-luterilainen kirkko Lutherin aloittaman uskonpuhdistuksen tuloksena. Tämä merkki-vuosi antaa myös meille katolisille aiheen pysähtyä miettimään suhtautumistamme Lutheriin, hänen toimintaansa ja siitä syntyneeseen luterilaiseen kirkkoon.

Suhtautumisessamme Lutheriin meidän on muistettava, että hän toimi katolisen kirkon perustalta. Luther syntyi katolisessa perheessä, hänet kastettiin, hän sai ottaa vastaan vahvistuksen sakramentin ja käydä ehtoollisella katolisessa kirkossa. Hän sai kasvatuksensa katolisessa koulussa, meni katoliseen luostariin ja hänet vihittiin katoliseksi papiksi. Emme saa myöskään unohtaa, että Luther aloitti katolilaisena toimintansa kirkon uudistumiseksi. Hän tunsikin kirkon jäsenenä vastuuta kirkostaan, joka todella tarvitsi »uudistusta päässään ja jäsenissään», kuten sen aikainen ilmaisu kuului. Alunperin Luther ei pyrkinytkään muuhun kuin kirkon sisäiseen uudistumiseen ja hengelliseen puhdistumiseen.

Lutherin toiminnan kantavista voimista haluamme erityisesti mainita hänen alituntensa kuunnella Raamattua ilmaistua Jumalan sanaa ja hänen suuren luottamuksensa Jumalan armahavaisuuteen. Nämä ovat keskeisiä ja pyäviä arvoja kristinuskossa ja oikein

ymmärrettyinä aidosti katolisia ja aina ajankohtaisia. Myös meidän, nykypäivän katolilaisten, on oltava herkkiä kuuntelemaan Jumalan ääntä, joka erityisellä tavalla puhuu meille Raamatun sanassa. Se kutsuu meitä kirkkona ja kirkon jäsenenä elämään luottavassa suhteessa taivaalliseen Isääme ja asettamaan elämän todellisuuden hänen yhteyteensä. Meidän tulee kuunnella tätä ääntä ja antaa sen johdattaa ja uudistaa meitä.

On suuri vahinko, ettei silloisissa kirkollisissa ja poliittisissa oloissa Lutherin uudistukseen pyrkivä toiminta johtanut alkuperäiseen päämääräänsä vaan kirkon hajaannukseen. Me tunnustamme Lutherin arvon siinä, että hän evankeliumia kuunnellen aloitti uudistustoimintansa, mutta emme voi hyväksyä niitä piirteitä hänen toiminnassaan, jotka osaltaan johtivat lopuksi kirkon pirstoutumiseen.

Valtaosa Suomen väestöstä kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Havaitsemme aivan läheltä, miten merkittävästi ja elinvoimaisesti Lutherin aloittama uskonpuhdistus on siihen vakiintunut. Iloitsemme siitä, että tämä kirkko syntyessään katolisesta kirkosta on alusta lähtien säilyttänyt laajan yhteisen katolisen ja apostolisen perinnön, joka yhdistää molemmat kirkot toisiinsa. Meitä eivät kuitenkaan sido yhteen ainoastaan ne ainekset, jotka katolisesta kirkosta ovat siirtyneet luterilaiseen, vaan myös se seikka, ettei kumpikaan kirkko voi hyväksyä sitä hajaannuksen tilannetta, joka välillämme vallitsee. Me kärsimme jatkuvasti siitä, että välimme ovat rikkoutuneet ja ettemme ole vielä voineet niitä korjata. Niin kauan kuin tämä välirikko jatkuu, tunnemme olevamme haavoittuneita.

Meidän kirkkomme ja luterilainen kirkko ovat uskonpuhdistuksesta lähtien eläneet yli neljä vuosisataa keskinäisessä vastakkaisuudessa ja näin vieraantuneet toisistaan. Vasta parin viime vuosikymmenen aikana on virallisella tasolla aloitettu keskusteluja. Sen yhteydessä olemme todenneet, että vaikeistakin ongelmista huolimatta emme vain voi ymmärtää toisiamme entistä paremmin, vaan että olemme myös lähentyneet toisiamme. On ymmärrettävää, ettei kipeän eroamisen ja pitkäaikaisen vieraantumisen jälkeen yhdistymiseen johtava tie löydy helposti. Emme myöskään tarkoin tiedä, millainen tuleva ykseys on oleva, mutta tiedämme, että hajannus on Jumalan tahdon ja kirkon oman olemuksen vastainen.

Meidän kaikkien tehtävämme on pitää elävänä syvää ykseyden kaipautta ja etsiä suhteissamme luterilaiseen kirkkoon ja sen jäseniin sitä, mikä meitä yhdistää. Toivomme, että me kaikki anomme rukouksessamme niin omalle kirkollemme kuin luterilaiselle kirkolle sovinnon ja ykseyden parantavaa armoa.

Kun asistentti tuli taloon

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 80 vuotta karjantarkkailun aloittamisesta Tarvasjoella. Tarvasjoen Maamiesseuran toimesta perustettiin vuonna 1903 Euran Kappelin Kiertävä karjakko-osuuskunta, jonka ensimmäiseksi karjakoksi palkattiin Helmi Spola. Osuuskunnassa ilmoitetaan olleen ensimmäisenä vuonna 265 lehmää. Osuuskunnan toiminnasta ei ole kirjallisia tietoja, mutta oletetaan sen aluksi olleen neuvonnallisen järjestön ja varsinaisen karjantarkkailun tulleen kuvaan vasta muutaman vuoden toiminnan jälkeen. Jo ensimmäisenä vuotena osuuskunta järjesti yhdeksät lypsykurssit, joissa opetettiin oikeaa lypsytapaa, maitohygieniaa, maidon säilytystä, kylvyheinän viljelyä ja karjan jalostusta.

Maanviljelijät käsittivät karjanjalostuksen merkityksen vasta n. 100 vuotta sitten. Maahan oli tuotettu lähinnä suurtilallisten toimesta ulkolaisia karjarotuja, jotka eivät kuitenkaan olleet maassamme menestyneet. Ainoastaan ayrshire-rotu säilytti pysyvästi asemansa ulkolaisena karjarotuna. Silloin alettiin kiinnittää huomiota alkuperäisen, puhtaan suomalaisen karja-aineksen jalostamiseksi. Tähän antoi virikettä erityisesti Tanskassa herännyt harrastus vanhan kansallisen karjan jalostamisesta.

Suomalaisen karjan yleisimpänä väri-tyyppinä oli Itä-Suomessa punakyyttö, pohjoisimmassa osaa maata valkea ja Länsi-Suomessa yksivärisen ruskea. Nupoutta pidettiin rotuun kuuluvana. Ensimmäisenä perustettiin Itä-Suomen karjanjalostusyhdistys 1898. Länsi-Suomen karjanjalostusyhdistys sai alkunsa 1904 ja sen keskuspaikaksi tuli Tampere. Tarvasjoki oli LSK aluetta ja ensimmäisenä muistetaan etsityn muodon kauniita yksilöitä jalostukseen. Se oli niin tärkeää, että tuotantokyyvytkin unohtuivat, jos ulkomuoto ei täyttänyt mittoja.

Tarvasjoella oli toiminut meijeri Juvalla jo 1880-luvulta alkaen, mutta edelleen paljon valmistettiin voita kotona ja markkinoitiin Turun torilla muiden tuotteiden mukana. Vasta maamme itsenäistyttyä karjanjalostuksessa tuli päähuomio tuotantokykyyn ja neuvonnasta siirryttiin karjantarkkailuun. Tuotannon vaatimattomuudesta saa kuvan, kun esim. tarkkailukarjoissa Lounais-Suomen Mvs:n alueella vasta 1926 ylitettiin keskimäärin 2500 maitokilon ja 100 voirasvakiolon raja. Tarvasjoella siirryttiin 22.9.1919 karjakko-osuuskunnasta Tarvasjoen-Karinaisten tarkastusyhdistykseen. Sen rajoina oli Tarvasjoen, Karinaisten ja Marttilan kunnat ja jäseniä tulikin kaikista kunnista. Säännöt allekirjoitti 9 tarvasjokelaista ja 5 karinaistelaista isäntää. Lehmäluku nousi 450:een ja suurimmat karjat olivat Juvalla ja Kätylässä 40 lehmää.

Tarkastusyhdistyksen ensimmäiseksi tarkastuskarjakoksi valittiin Korpilahden kanttorintytär Alma Törnroos. Koelypsypäiviä oli kuukaudessa kolme, joista yhteen osallistui tarkastuskarjako. Häntä kansa nimitti »asistentiksi». Lehmät lypsettiin silloin, kuten 1950-luvulle asti, kolme kertaa päivässä ja juuri poikineita voitiin lypsää neljäkin kertaa. Rasvapitoisuus määriteltiin ns. Gerberin menetelmällä, johon liittyvät laitteet tilat kuljettivat asistentin matkan mukaan talosta taloon. Lapsista oli mieluista istua painona sentrifugin eli keskipakoislingon kannella, kun rasvamäärityksiä tehtiin.

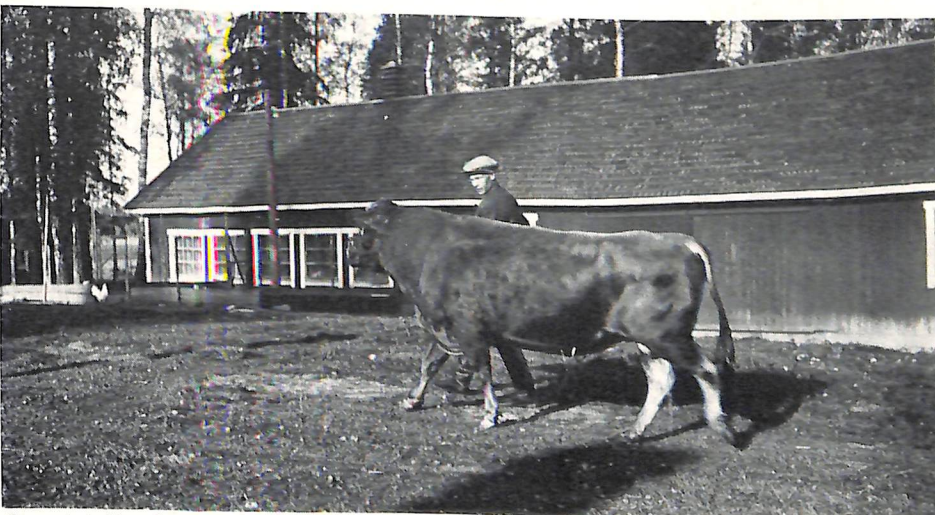
Törnroosia seurasi tarkastuskarjakkona 1923 Helmi Mäkinen, 1925 Saimi Pukkila, 1927 Lyyli Halin, 1929 Aino Hyypiä (Isotalo), Lyyli Kavenius (Yli-Mattila) ja 1933 taas uudelleen pitäjän oma tytär Helmi Mäkinen, joka toimi I piirin tarkastuskarjakkona vuoteen 1948 asti. Yhdistys jakautui 1926 kahteen piiriin, ja toiseksi asistentiksi valittiin Alma Koskinen.

Turussa eläkepäiviään viettävä, jo 85 vuotta täyttänyt, Helmi Mäkinen muistaa vielä piirinsä talot 1923. Niistä oli Marttilasta Laurinen, Karvelan Kulmala ja Vätttilän Kallio, Karinaisista olivat Manni, Nokka, Sauhula, Siikarla, Tilkkanen ja Uola, Tarvasjoelta olivat Seppälän Tuomola, Suurilan Ali-Mattila, Kallelan Keskitalo, Horristen Frosti, Kotamäki ja Leppämäki, Kirkonkylän Vähätalo ja Takatalo, Euran Knaapi ja Simola, Juva, Liedonperän Puusteli, Jauholan Heitto, Mahlamäki ja Perttula sekä Satopäästä Antto Satopää. Mielenkiintoista on havaita, että näistä tiloista vain kuudella on tänä päivänä lypsykarjaa.

Helmi Mäkinen kertoo muilla silloin olleen LSK-maatiaiskarjaa paitsi Juvala ja Puustelissa, joilla oli ay-rotua. Tarkastuskarjakon työhön kuului koelypsyn ja rasvamäärityksen lisäksi lehmien ja koko karjan kuukausi- ja vuosituotoksen lasku, ruokintasuunnitelmien teko ja rehunkulutuksen tarkkailu sekä neuvonta. Aamulypsyn, kokeiden ja kirjojen päättämisen jälkeen oli kova kiire ehtiä seuraavan tilan päivälypsylle.

Tarvasjoella pitkään tarkastuskarjakkona toiminut Helmi Mäkinen.

Sonnihdistykset veivät jalostusta eteenpäin ennen keinosiemennystoiminnan alkamista. Kuv. K. Laasonen.

Kuvanäkymä karjanäyttelystä 1936 juuri valmistuneella Urheilukentällä.

Yhdistyksen esimies oli suuri apu asistentille. Siinä tehtävässä toimi alkuaikoina Otto Virtanen ja hänen jälkeensä kahteenkin otteeseen Arvi Kotamäki, Jussi Vesamo, Aarne Mahlamäki, Viljo Kuukkala ja viimeisenä hallituksen puheenjohtajana Olavi Knaapi.

Kun Marttilaan ja Karinaisiin oli perustettu omat yhdistykset ja Tarvasjoellakin innostus tarkkailuun lisääntyi, muodostettiin oma yhdistys 1931, joka 1932 jakautui jo kolmeen piiriin. Piirit olivat ristikkäin kunnes 1951 tehtiin uudelleen järjestely ja piirejä syntyi jo neljä.

Karjojen alkuvuosien huonot tuotosluvut kiinnittivät huomion jalostukseen. Niinpä varakkaimmat karjanomistajat ostivat karjaansa hyvänsukuisen sonnin. Se tuli kuitenkin kalliiksi, jolloin yhteistoiminta voitti alaa ja perustettiin sonniihdistyksiä. Näin hyvän siitosaineksen avulla tuotokset nousivatkin vuosi vuodelta. Tarvasjoenkin monet sonniihdistykset häipyivät historiaan, kun 1946 perustettu Keinosiemennisyhdistys vuosikymmenen lopulla ulotti toimintansa Tarvasjoelle asti.

Karjatyöntekijöistä alkoi tulla pulaa, kun työmarkkinat vilkastuivat ja karjakot siirtyivät kevyempiin töihin. Tarvasjoelle heitä kuitenkin vielä löytyi. Haastateltavamme arvelee, että viihtyisyyttä varmasti lisäsi täällä se, kun karjanomistajat järjestivät kerran kuussa kotoisen illanvieton työlleensä vuoron perään kodeissaan. Isäntäväki tarjosi kahvit, leikittiin ja tytöt esittivät taitojensa mukaan ohjelmaa. Näin he saivat tuntea, että heidän työtään arvostettiin. Aika muuttui, työtavat ja koneet tulivat navettaan. Näin navetatytöt jäivät enemmän tilojen naisväelle, kunnes isännätkin harrastivat muutakin kuin rehujen tuontia ja lannanluontia navetassakin.

Lypsykilpailut olivat myös hyvin suosittuja. Aina oli runsas osanotto. Niistä muodostui kuin pieniä juhlia, joissa maanviljelysseuran neuvoja esitelmöi ja selosti kilpailujen tulokset. Isäntäväki tarjosi täälläkin kahvit. Kesällä sitten pidettiin suuremmat illamat, jossa oli monenlaista ohjelmaa ja palkinnot tuli jakamaan ja esitelmöi-

mään jokin tunnettu karjamies useimmiten maanviljelysseurasta.

LSK-yhdistys järjesti laajempia, mutta myös pitäjäkohtaisia karjanäyttelyjä. Tällaisia muistetaan Tarvasjoellakin olleen ainakin kolmet. Parhaiten muistetaan 28.6.1948 pidetty näyttely urheilukentällä ja sen jälkeiset ikimuistoiset illamat seurojentalolla.

Kun Varsinais-Suomen tarkkailuyhdistys 1968 perustettiin, liitettiin siihen ja Tarvasjoen tarkkailuyhdistys lopetettiin. Samalla rasvamääritysten teko lopetettiin tiloilla ja suoritettiin keskitetysti Turussa. Yhdistyksen jäljellä olevilla varoilla ostettiin jäseniloille näytepullolaatikoita ja mittakanun mittaputkia. Tietokoneaikakausi on vapauttanut tarkastuskarjakot laskutoimituksista ja nopeuttanut jalostuksessa tarvittavien tietojen saamista. Varsinais-Suomen Maatalouskeskuksen alueella on tällä hetkellä vain 22 tarkastuskarjakkopiiriä. Tähän on vaikuttanut lypsykarjatilojen suuri väheneminen ja tarkastuskarjakon näytteiden otto vain joka toinen kuukausi.

Tarvasjoella kehä on kulkenut umpeen. Piirimme 48 tilasta on 31 Tarvasjoelta, 16 Marttilasta ja 1 Karinaisista. Paikkakuntaamme jo yli 20 vuotta palvellut Hilja Ahonen kulkee talojen välit autolla ja yöpyy kotonaan. Entisaikojen asistentti kulki polkupyörällä tai hevosen kyydillä ja yöpyi taloissa. Usein olikin suojana kiireellä lämmitetty kamari ja kosteat, kylmät lakanat sängyssä. Kotiin pääsi vasta kuukauden kierron välillä tai lomajaksiksi.

Katsoessamme tänään taaksepäin näiden 80 vuoden kehitystä maamme karjataloudessa, voimme vain hämmästellä jalostuksen tuloksia, joiden pohjana karjantarkkailu on. Vaikka lehmämäärä on laskenut sotaa edeltäneen ajan 1 300 000 kpl. viime vuoden 689 200 kpl:seen, on maitomäärä kohonnut 1000 milj. l. yli 3000 milj. litran. Koko maan lehmämäärästä oli viime vuonna tarkkailussa 43.3 %. Tarkkailulehmistä oli viime vuonna ayr-rotua 80.9 %, fr-rotua 15.8 % ja suomenkarjaa enää vain 1.9 %. Varsinais-Suomen lehmien keskituotos oli 5725-247-4.31 ja koko maa oli vain 136 maitokiloa ja 4 rasvakiloa jäljessä.

Kun 1940-luvulla suomalaista Fylgia-nimistä ay-lehmää mainostettiin maailman runsaslypsyisimpänä lehmänä sen saavutettua 93 588 kg. elinikäisen maidontuotoksen, on nyt maailmanennätys USA:ssa 154 479 kg. Suomessakin on jo pitkälti yli 100 lehmää ylittänyt 100 000 rajan. Ihmelehmänä pidettiin 1935 Kaunike-nimistä lehmää, joka tuotti 7535-462-6.1. Vieläkin eräs kivennäisrehu kantaa hänen nimeään. Tämän hetken ennätyslehmä on Suomessa Ässä tuotoksella 14 479-567-3.9. Maailmanennätys on niin hirveä kuin 25 247 kg maitoa ja 1011 kg. voita. Liekö lainkaan totta, sillä 90 kg. päivätuotosta ei millään uskoisi lehmän utareisiin mahtuvan.

K. M.

Ne mitalin kaksi puolta

Ennen muinoin pyysi tarkastaja oppilasta ynnäämään hehtoliträn rukiita kolmeen kappaan ja yhteen litraan, mihin oppilas, »ettei myös olla vielä rukkiseen ehitty, ollaan vasta pavuilla laskettu...»

Nykyaikana ollaan kouluissa hyvästikin rukkiseen ehitty: on vempeltä moneen lähtöön, oppikirjat maailman valioluokkaa, kuvaa, kasettia, videota, ATK:ta, kouluruoat ja välipalat stipendejä, kirjalahjoja, opinto-ohjaajaa, kuraattoria, psykologia, terveydenhoitajaa, pulu-opettajaa kuuntelemassa ja koputtelemassa... Linja-autot ja taksit kilvan kyyditsemässä, opintoretket, museokäynnit, uimahallimatkat ja näyttelyt... Oppilaalla päällä nahkaa, nippeliä ja nappelia...

Äläkä ole murheellinen, äidin lapsi ja isän: viikonloppuna naapurin tytön isovelji hankkii alkonpullon suruja haihduttamaan...

Ei enää pavuilla lasketa, ollaan rukkiseen ehitty...

Mutta miten se on tämän elämä pilaantunut: äidin lapsi ja isän rikkoo puhelinkopin, elä siinä, kun yhteiskunta mullistaa tasa-arvon nimissä sukunimiasiat, kieltää kohta vitsaa antamasta, laskee ikärajat, normittaa elämänmenon, ajaa ihmisen henkiseen reservaattiin, naapuri vetää mukaan elintasokilpaan, puolueet tekevät raja-aidat korkeat kuin pilvet, kirkko vetäytyy muuriensa suojaan...
Ovat pilanneet hyvän rukkiin!

Vai olisiko sittenkin niin, että jotakin on unohtunut vanhemmalta:

olisiko se elämänläheisyys, kaataa maitolaiturin, kiristää rahaa, varastaa myymälästä, pinnaa koulusta, ja kun yrität neuvoa, sanoo: »haista...»

Potkii ikätoverin rammaksi, kieltäytyy auttamasta kotitöissä, haukkuu opettajat, kouluruoat, kokeilee pornot ja seksit, on yöt poissa kotoa, juo itsensä sammuksiin...

Ja miten se on tämän vanhemmankin laita: kasvatuksen papujen ja rukiiden kanssa askartelu silloin, kun korvaavaksi muuten jäisi pop-musiikki, sarjakuvat, kasetit, väkivaltafilmit... Olisiko sinulla rohkeutta sanoa lapsellesi: tämä ei käy, tuo ei sovi, näistä pois, nuo eivät saa tulla,

siihen ei ole varaa, me emme anna periksi, ole yksilö, mieti, mitä seuraa...

Tämän jälkeen sinulle avautuu myös mitalin toinen puoli, se kirkkaampi! Sinne kuuluvat sanojen helmet: pidän kirkkaista silmistäsi, jaksot hienosti hoitaa pikkusiskosi, voi, miten naurusi tuntuu hyvältä, ilman sinua, lapseni, en jaksaisi, en vaihtaisi sinua muihin, olet lapseni, vaikka saitkin nelosen enkun kokeesta, iloitsen siitä, että pystyt näyttämään tunteitasi, jaksot olla puhumatta pahaa sinua loukanneesta toveristasi, me pysymme yhdessä, tapahtuipa maailmassa mitä tahansa...

Antero Puusa

Räsä

Eräs niistä menneille sukupolville kuuluneista ominaisuuksista jota ei nykypolvi ymmärrä, oli se tapa miten he suhtautuivat itsekuolleeeseen tai teurastettuun hevoseen. Suhtautumistapa oli aivan toinen hevosen eläessä. Usein tuo jalo eläin oli oma kasvatti ja saattoipa olla kahden vuosikymmenen aikainen työtoveri ja ystävä. Olipa tapauksia, jolloin hevosta pidettiin paremmassa arvossa kuin omaa puolisoa.

Kun elintoiminta hevossa päättyi, suhtautumistapa siihen muuttui täysin. Sitä jopa varottiin koskettamasta, koska kuolleen hevosen katsottiin olevan saastainen ja kirottu. Tämä saastaisuuden käsitys johtui juutalaisten uskonnäkemyksestä, jonka mukaan nelijalkaisista eläimistä vain märehitvät sorkkaeläimet olivat syötäväksi kelpaavia. Koska siis hevonen ei ollut märehittäjä, eikä sorkka- vaan kaviojalainen, se juutalaisten mukaan oli saastainen ja kirottu. Heiltä tuo uskomus heijastui meidänkin maahamme asti.

Kun nyt tätä saastaista oliota varottiin koskemasta, niin annettiin hevosvainajan loppukäsittely erikoismiehen,

räsän, tehtäväksi. Hänen tehtävänsä oli teurastus, nylkeminen, häntäjouhien ja saippuaksi keitetävän rasvan talteenotto sekä viimeiseksi raadon kuoppaaminen. Saastaisuuden kirosuus siis tavallaan loppui, kun hevosraadon loppukäsittelyn suoritti toinen. Räsän työn kautta saatiin käyttöön myös hevosesta jäävä hyödyllinen tuote. Kaiken alhaisuuden huippu hevosvainajaa kohtaan oli, jos raato tai osa siitä käytettiin haaskana, jolta voitiin ampua kettuja.

Hevonen saatettiin lopettaa hyvinkin julmalla tavalla. Kirjoittajan 1842 syntynyt isoisä kertoi, että aikaisemmin hevonen tapettiin niin, että hevonen sidottiin lujasti aitaan ja aidan toiselta puolelta työnnettiin puukko sen rintaan. Näin hevonen siis tapettiin tainnuttamatta juoksuttamalla veri kuiviin. Aita esti teurastajan joutumasta vauhkoutuvan hevosen jalkojen tallattavaksi.

Kertomamme erikoismiehen, räsän, tehtäviä hoiti seutukunnallamme viimeisenä Jymy niminen mies. Hänen tehtävänsä 1920-luvulla, jolloin muistan hänen vielä kulkeneen, olivat jääneet jo hyvin vähiin. Kuitenkin Jymy kiersi vanhasta tottumuksestaan olematonta reviiriään, josta hän oli tottunut saamaan elantonsa. Hän oli oh-

jelmoinut kulkunsa niin, että poikkesi vain niissä kohteissa, joista tiesi jotain saavansa. Kohteet olivat kolmenlaisia: talot joista sai kuivaa muonaa, talot jotka antoivat myös keittoa sekä talot jotka antoivat yösijan. Puolipäivän piti ehtiä keittoa antavaan taloon ja illaksi löytää yösija.

Sisäantulo Jymyltä kävi niin eleettömästi, ettei sitä läheskään aina heti huomattu. Hän seisoi ovipielessä, kunnes huomattiin ja kehoitettiin istumaan. Ollen omasta mielestään saastainen hän ei koskaan istunut yhteiselle penkille, vaan taloissa oli erityinen tuoli hänelle. Siihen hän istui, avasi mukanaan kuljettamansa säkin suun, jossa hän kuljetti ruokatarpeita ja rupesi syömään. Tämä toimitus oli ainakin lapsille hyvin mielenkiintoinen. Säkissä oli saapas, jossa hän säilytti saamia leivänkannikoita. Kun se oli otettu esille, hän kumartui ja otti varovasti kaksin käsin päästään aina käyttämänsä turkislakin. Varovaisuus oli tarpeen, etteivät lakissa ilman käärepaperia olevat lihan- ja makkaranpalat päässeet putoamaan. Tämä säilytyspaikka oli siinäsuhteessa mainio, etteivät ruokatarvat siellä pakkasellakaan jäätäneet. Räsä ei koskaan pyytänyt ruokaa, hänellä katsottiin siihen toimintansa laadun vuoksi olevan oikeus.

Jymy ei koskaan aloittanut keskustelua. Mieleeni on jäänyt vain kaksi poikkeusta, nekin ruokailuun liittyviä. Erään kerran hän pyysi lupaa keittää kovista leivänkannikoista leipäressua, puuroa, jota hän sitten lusikalla söi. Toisen tapauksen muistan, kun hänelle annettiin kuivan ruokailun jälkeen hedelmäsoppaa. Silloin hän suorastaan riemastuneena huudahti: »Voi, voi, kun annetaan makjaa soppaa. En ole sitä moneen vuoteen saanut.»

Kuten jo kerroin, Jymy piti itseään niin arvottomana ja itsekunnioitusta vailla olevana henkilönä, että ei mennyt yhteiselle penkille istumaan. Samoin hän ei myöskään syönyt saamaansa ruokaa pöydältä, vaan penkiltä. Noina vuosina ihmisten suhtautuminen hänen ammattiaan kohtaan oli muuttumassa ja häntä lähinnä säällittiin. Aikaisemmin kuitenkin räsään kohdistunut saastaisuuden tunto ja halveksunta oli ollut niin syvää, ettei hänen käyttämiään ruokailuvälineitä otettu yhteiseen käyttöön. Ne joko hävitettiin, tai laitettiin odottamaan hänen seuraavaa vierailuaan. Näin ovat ajat muuttuneet.

Erkki Isotalo

TARVASJOELLA TAPAHTUU...

- 2. 6. Marttojen kesätori.
- 2—6. 6. Ystävyysseurakuntavierailu Ruotsin Bårosiin.
- 12. 6. Varsinais-Suomen Sotaveteraanien kesäjuhla Tarvasjoella.
- 19. 6. Konfirmatio.
- 17—18. 6. Sotaveteraanien retki Satakuntaan.
- 18—19. 6. Tarvasjoen Karjalaisten retki Ouluun.
- 29. 6. Leppämäen evankeliumijuhlat.
- 26. 6—9. 7. Ns:n tanhujain matka Sveitsiin ja Länsi-Saksaan.
- 28. 7. Tuottajajanaisten retki Turun Saaristoon.
- 6. 8. Marttojen retki Ikaalisiin.
- Elokuu Kesäteatteri Päivärinnan pihalla: Taistelu Hornan aarteesta.
- 8—14. 8. Seurakuntamatka Lappiin.
- 18. 9. Syksyn Evankeliumijuhla.
- 9. 10. Tarvasjoen koululaitoksen ja Euran koulun 100-vuotisjuhla.
- 22. 10. Rastijahut.

Lehtemme ahkeran avustajan Erkki Isotalon omistama Kylä-Pelttarin museokokoelma. Kuv. Ylermi Luukko.

Tarvasjoen naiset muistelevat Lotta-toimintaansa

Suojeluskuntajärjestön rinnalle vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekemään perustettiin sen naisjaostoista 1921 Lotta-Svärd järjestö. Se oli ainutlaatuisen maailmassa. Historia tuntee kyllä naissotilaista muodostettuja yksiköitä, mutta ei vapaaehtoisista ja niin laajamuotoista puolustusvoimia tukevaa naisjärjestöä, kuin oli Lotta-järjestö. Jäsenmäärältään järjestö kohosi Suomen suurimmaksi naisjärjestöksi, eikä jälkeenpäinkään ole mikään naisjärjestö ylittänyt 140 000 jäsenen rajaa.

Ihailtavalla innolla ja tarmolla tämän vapaaehtoisen järjestön jäsenet tekivät työtä maamme puolustuskuntoisuuden kohottamiseksi. Erittäin merkittävä oli se apu, jonka lotat antoivat sotien aikana puolustusvoimillemme niin rintamalla kuin kotiseudulla. On laskettu, että he vapauttivat rintamalle n. 6 divisioonaa miehiä aseellisiin tehtäviin. Tällä oli ratkaiseva merkitys puolustusrintamamme lujuudelle.

Paikallisosaston perustaminen tapahtui Tarvasjoella tasan 60 vuotta sitten. Enoni Erkki Yrjänä on kertonut, että perustaminen tapahtui Yrjättilän Rauhaliinassa 1923 kokoontuneessa ompeluseurassa. Tässä tilaisuudessa hän suojeluskunnan paikallispäällikkönä esitti Varsinais-Suomen Sk.-piiristä lähetetyn kirjelmän, jossa kehoitettiin naisia perustamaan Tarvasjoen Lotta-Svärd paikallisosasto. Näin yksimielisesti päätettiin tehdä. Perustajajäsenistä muistetaan ainakin: Helmi (Lindström) Juvakoski, Minne Laine, Emilia Helve, Helmi Lehtinen, Hanna (Luuki) Vesamo, Fanni (Metsola) Routamaa, Helmi (Virola) Salminen ja Lahja (Peltari) Kotamäki.

Lottien toiminta keskittyi ompeluseuroihin, joita pidettiin eri puolilla pitäjää kaksi kertaa kuukaudessa. Alkuaikoina niihin mentiin kuorma-autolla, joka haki jäseniä eri puolilta pitäjää, muistelee Helmi Saarinen. Näissä tilaisuuksissa laulettiin isänmaallisia lauluja ja joku luki runon tai kertomuksen. Keskusteltiin piirin tai keskusjohdon lähettämien kiertokirjeiden pohjalta. Tarjoilussa sai olla vain yhtä lajia kahvileipää. Lotat valmistivat mm. tekstiilejä kotikirkkoonsa lahjoitettavaksi. Niinpä Aino (Anttila) Nieminen virkkasi taitoa vaativan reunapitsin pellavaiseen alttariliinaan. Pitsin mallin oli suunnitellut Helmi Lehtinen. Siihen hän oli saanut aiheen kirkon lasimalauksista. Siinä näkyivät vehnäntähkä, viinirypäle ja P-kirjain. Alttarikaaressa ympärille kiinnitettävään pellavakankaaseen virkattiin myös pitsi. Tätä pitkää pitsiä valmistettiin monen lotan voimalla monessa ompeluseurassa.

Tarvasjoen Lottien johtokunta vas. Hanna Vesamo, Lahja Kotamäki, Helmi Juvakoski, Emilia Helve, Fanny Routamaa, Minne Laine ja Helmi Lehtinen.

Lotaksi pääsemiseen tarvittiin 17 vuoden ikä ja kahden luotettavan henkilön suositus. Lotat antoivat lottalupauksensa kirkon alttarin äärellä. Lupausten kuului: »Lupaann kunniasanalan, että rehellisesti ja omantunnon mukaan avustan suojeluskuntajärjestöä sen puolustaessa uskontoa, kotia ja isänmaata ja täytän minulle uskotut maanpuolustustehtävät noudattaen Lotta-Svärd-järjestön sääntöjä.

Paikallisosasto jakaantui muonitus-, lääkintä-, kanslia- ja varusjaostoihin. Muonitusjaoston työ oli eniten puuhaa antavaa, koska suojeluskunnan harjoituspäiviin osallistuvien miesten muonitus oli lottien tehtävä. Harjoituspäiviä saattoi olla parikin kuukaudessa, arveli Aili (Nieminen) Isotalo. Elma (Perttula) Kontto taas muistaa suuret kaksipäiväiset yön kestäneet taisteluharjoitukset Satopään metsässä. Ne olivat lotille erittäin vaativa muonitus-tehtävä. Yölläkin piti joukoille viedä teetä.

Ampumaradan ja Kenttätuvan rakentamiseksi pidettiin paljon talkoopäiviä, joissa lotat olivat emäntinä. Piiri järjesti muonituskursseja mm. Marttilan Kuokan talolla. Niille osallistui myös

monta Tarvasjoen lottia ja näin taidot lisääntyivät. Tyttötyötä Tarvasjoella johti opettaja Helmi Lehtinen. Kun lotat kutoivat ryijyn arpajaisia varten, myös pikkulotat olivat siinä työssä mukana.

Urheilutoimintana oli hiihto- ja kävelymerkkien suorittaminen. Voimisteluseurakin perustettiin ja sitä johti (Epo) Elli Laine. Harjoittelimme Kenttätuvalla ja esiinnyimme mm. lentopäivillä Pentti Mäenpään viulunsoiton tahdissa. Noin vuodesta 1935 alkaen Tarvasjoen Suojeluskunta järjesti kaksipäiväiset lentopäivät kesäisin. Siellä lotat pitivät ravintolaa ja myivät arpoja. Lotat halusivat ja myös järjestivät ohjelmaa yleisötilaisuuksiinsa. Niinpä runo, kertomus tai kuvaelma, sekä useinmiten myös näytelmä kuului lottien iltamaailmaan. Lopussa oli tuo tavanomainen 1½ tuntia tanssia. Suuremmista juhlista mainittakoon Kenttätuvan, suojeluskunnan ja lottien oman talon, vihkiäiset marraskuun 27 p:nä 1937. Tervehdyspuheen piti puheenjohtajamme Helmi Juvakoski.

Lääkintälottien työtä johti Hanna Vesamo. Piirin lääkintäkursilla Salos-

sa oli Tarvasjoenkin lääkintälottia opissa. Sodan syttyä heidän taitojaan erityisesti tarvittiin. Niinpä Oulun ja Paimion sotasairaaloissa työskenteli lääkintälottia myös Tarvasjoelta. Y.H. ja sodan aika toivat lotille muitakin uusia tehtäviä. Karjalasta evakuoitujen vastaanotto ja muonitus kuului näihin tehtäviin. Talvisodan aikana leivottiin taloissa ruisleipää armeijaa varten. Leipien piti olla neliskulmaisia, siksi ne tehtiin muitilla. Näin ne kuivana oli käteviä pakata kuljetuslaatikkoihin. Lotat valmistivat myös paljon paketteja rintamalle lähetettäväksi. Yhdistyksen sihteeri Minne Laine vastaanotti ensin paketit ja apulaisineen toimitti ne nopeasti postikuljetukseen.

Kesällä 1941, kun miehet taas oli kutsuttu asepalvelukseen, hoitivat lotat niiden joukkojen muonituksen, jotka noin viikon ajan ennen rintamalle lähtöä harjoittelivat Kenttätuvan maastossa. Lisäksi lotat muonittivat kaikki valvonta- ja vartiotehtävissä olevat henkilöt sotien aikana.

Varuslotat valmistivat lumipukuja talvisodan alkuvaiheissa. Muistan äiti-puoleni Suoma Mattilan huristaneen niitä ompelukoneellaan kovalla kiireellä valmiiksi. Ympäri vuorokautinen ilmavalvonta valvontatornissa oli sotien aikana lottien tehtäviä. Monet lotat joutuivat lähtemään sotatoimi-alueelle. He olivat niin sanottuja toimenlottia, joilla piti olla selkäreppu aina valmiiksi pakattuna, kertoi käynyt Irja (Rönnemaa) Vaiste. Tarvasjoelaisia lottia oli radistikoulutuksen saaneina viestintätehtävissä sekä kenttäpostikonttori- ja muonitustöissä.

Lotta-Svärd -järjestö lakkautettiin rauhannehtojen vaatimuksesta 23.11.1944. Kaikki maanpuolustustyö kuului sen mukaan armeijalle. Presidentti G. G. Mannerheim kiitti päiväkäskysään lottia maan kohtaloihin ratkaisevasti vaikuttaneesta suuriarvoisesta työstä. Kunniantekoja vain ei ole to-uttu tekemään lieden ääressä, eikä aseena näkemään piersinneulaa.

Päätän nämä muistelemiset lottien kultaisista sanoista lainattuihin lauseisiin: 1. Jumalanpelko olkoon elämäsi suurin voima. 2. Opi rakastamaan maata ja kansaa. 3. Aseta korkealle lottaihanteesi. Vain oikeamielisenä, puhtaana ja raittiina voit olla oikea lotta. 4. Vaadi aina ensin itseltäsi. 5. ole hyvä. 6. Ole uskollinen vähäisimmäksikin. 7. Muista vastoinikäymisten kohdatessa päämäärämme suuruus. 8. Kunnioita ja auta lottavisaria heidän työssään, siten vahvistuu yhteistunto. 9. Muista menneiden sukupolvien työ. Kunnioita vanhuksia, he ovat tehneet enemmän kuin me.

Saara (Mattila) Rönnemaa

Lottien ompeluilta Koskisen kahvilassa.

Hiihtomerkkiä suorittamassa.

Lotat muonittavat Kenttätuvan mäellä.